

Asocijacija
privatnih
šumoposjednika
Srednjobosanskog
kantona

fea

Brošura

.....

O upoznatosti privatnih
šumoposjednika sa PEFC
standardima/certificiranjem na
području Bosne i Hercegovine

Sarajevo, 2024. godine

Centar za promociju civilnog društva

Sadržaj

1. O brošuri	4
2. Uvod	6
3. PEFC certificiranje i standardi	8
4. Rezultati istraživanja o upoznatosti privatnih šumoposjednika sa PEFC standardima/ certificiranjem u BiH	12
4.1. Veličina privatnog šumoposjeda	14
4.2. Ocjena trenutnog stanja šumoposjeda, način korištenja i planovi za budućnost	14
4.3. Upoznatost sa konceptom i procesom certificiranja i primjenom PEFC standarda	16
4.4. Kako ispitanici vide proces certificiranja privatnih šuma?	18
4.5. Prepoznavanje oznake certificiranog proizvoda	20
4.6. Troškovi certificiranja	21
4.7. Spremnost za plaćanje za PEFC certificiranje šuma u privatnom vlasništvu	22
4.8. Prepreke i planovi za certificiranje privatnih šuma	23
5. Preporuke za unaprjeđenje stanja privatnog šumoposjeda u BiH	25

Skraćenice

Bosna i Hercegovina **BiH**

Federacija Bosne i Hercegovine **FBiH**

Vijeće za nadzor šuma (eng. Forest Stewardship Council) **FSC**

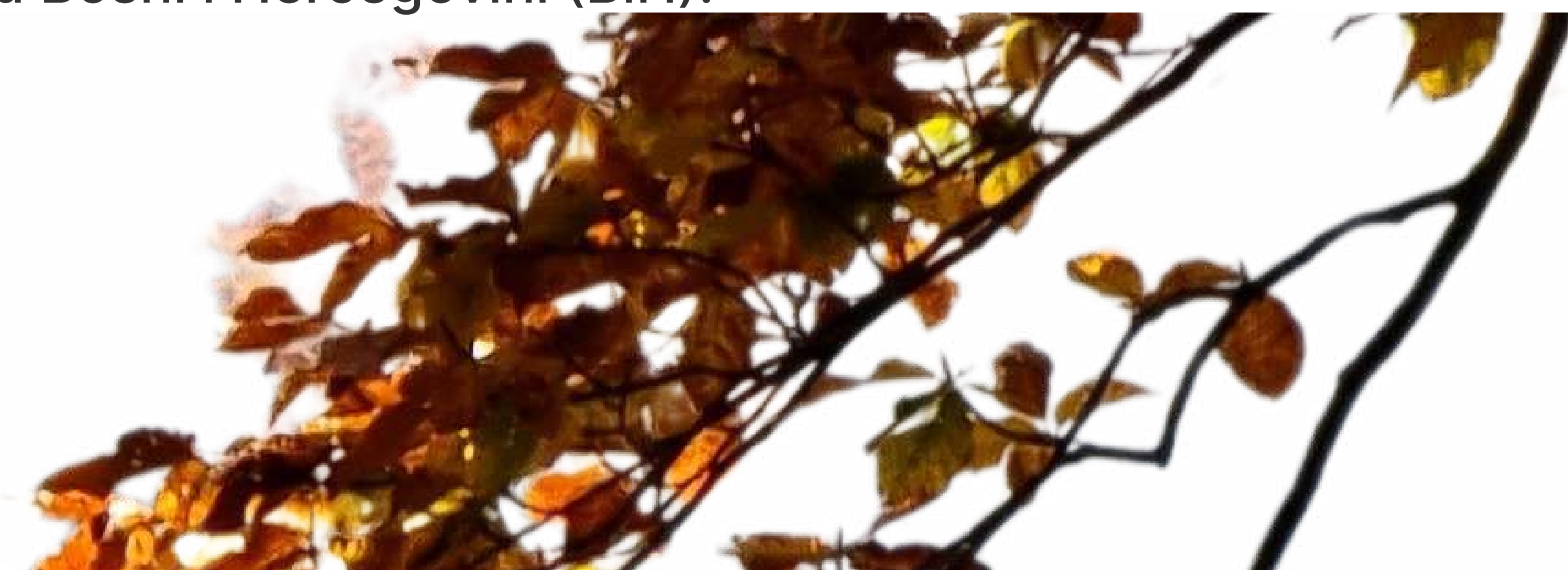
Program za promoviranje certificiranja šuma (eng. The Programme for the Endorsement of Forest Certification) **PEFC**

Republika Srpska **RS**

1. O brošuri

Ova brošura je nastala u okviru projekta: “Promocija PEFC standarda kroz umrežavanje nevladinih organizacija i promociju održivog gospodarenja privatnim šumama u Bosni i Hercegovini” koji je finansiran kroz projekat „Misli o prirodi!“, kojeg implementira Centar za promociju civilnog društva, a finansijski podržava Švedska.

Projekat je koncipiran na kreiranju mreže partnerskih organizacija koje će putem različitih aktivnosti doprinijeti promociji i daljoj implementaciji PEFC (The Programme for the Endorsement of Forest Certification - Program za promoviranje certificiranja šuma) standarda za održivo gospodarenje šumama u Bosni i Hercegovini (BiH).

Vodeći aplikant je Udruženje privatnih šumovlasnika "NAŠA ŠUMA" Čelinac, a partneri na projektu su Asocijacija privatnih šumoposjednika Srednjobosanskog kantona, Inicijativa za šumarstvo i okoliš - FEA i Inicijativa za kvalitet i održivi razvoj - IKOR. Projekat je fokusiran na promociju certificiranja privatnih šuma i korištenja PEFC standarda putem različitih alata i kroz različite kanale komunikacije, informisanje ciljne grupe privatnih šumoposjednika o mogućnostima i prednostima PEFC certifikacije, te zagovaranje povećane finansijske i tehničke podrške za primjenu PEFC standarda kod donosioca odluka.

Cilj ove brošure je promocija mogućnosti certificiranja privatnih šuma uz korištenje PEFC standarda za održivo gospodarenje šumama. U brošuri su predstavljeni rezultati istraživanja upoznatosti privatnih šumoposjednika sa PEFC standardima/certificiranjem na području BiH.

2.

Uvod

BiH je jedna od najšumovitijih zemalja u Europi, a istovremeno predstavlja zemlju sa različitim tipovima prirodnih šuma. Šumski ekosistemi BiH sadrže u sebi bogatstvo biodiverziteta koje izdvaja ovu zemlju u odnosu na ostale zemlje Zapadnog Balkana.

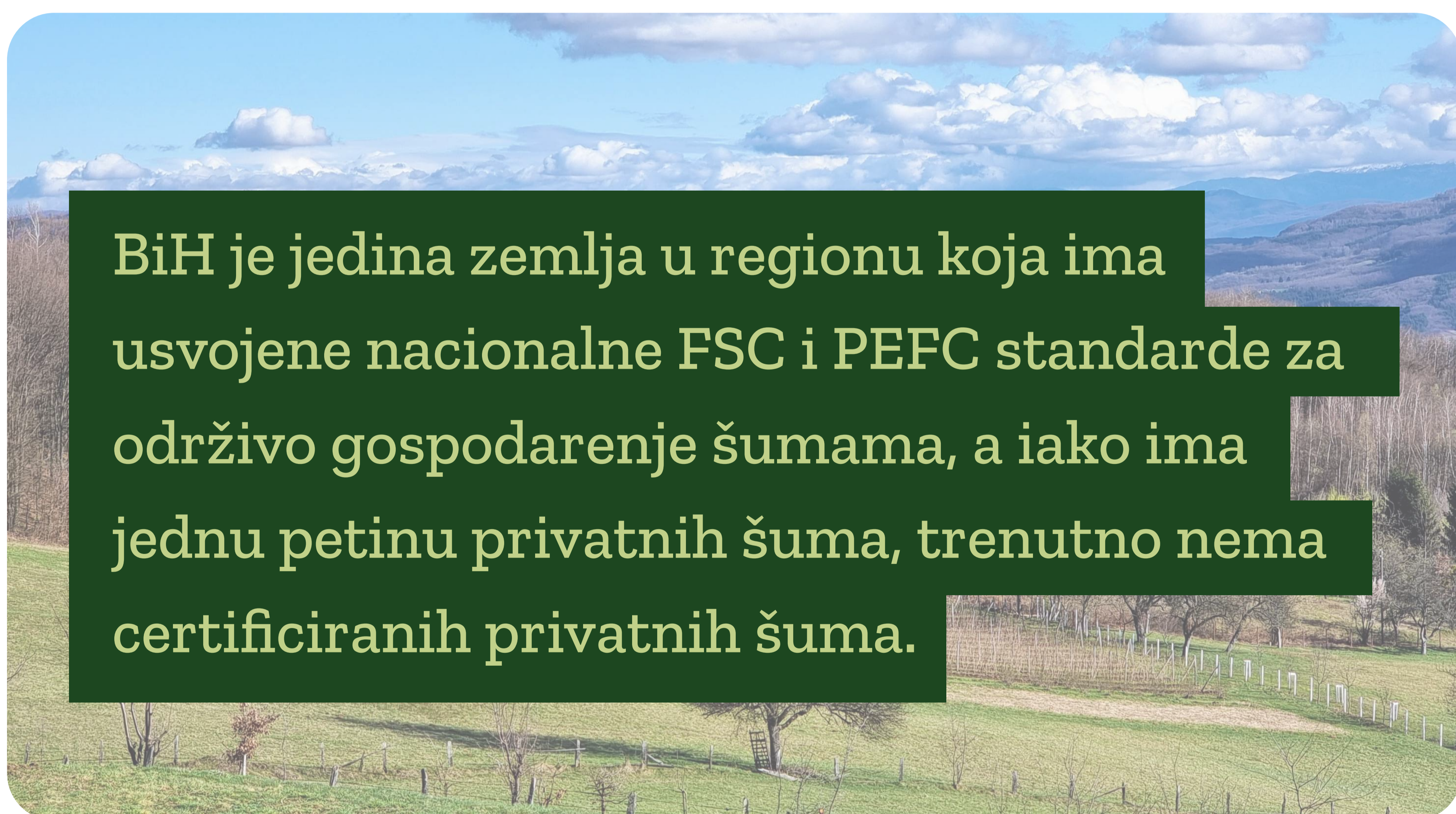
Šume su jedan od najvažnijih prirodnih resursa u BiH.

Pokrivajući više od polovine teritorija BiH (63%)¹, šumski resursi su od neizmjerne važnosti kako za nacionalnu ekonomiju, tako i za lokalne zajednice, posebno one ruralne, te za opću javnost. U partnerstvu s drvno-prerađivačkom industrijom i poljoprivredom, sektor šumarstva igra ključnu ulogu u razvoju i prosperitetu većine ruralnih zajednica.

Dok se javnim šumama gospodari na planskoj osnovi, privatne šume su u velikoj mjeri zapostavljene kako od strane donosioca odluka, tako i od strane samih privatnih šumoposjednika. Jedan od ključnih problema koji su vezani za privatne šumoposjednike je činjenica da oni nisu direktno uključeni u planiranje javnih politika niti donošenja planova gospodarenja. Privatne šume u BiH su veoma značajan izvor različitih dobara i usluga kojima njihovi vlasnici mogu/trebaju gospodariti uz pomoć javne šumarske administracije.

Dok je većina šuma u javnom vlasništvu certificirana po FSC (Forest Stewardship Council - Vijeće za nadzor šuma) shemi certificiranja (preko 2.000.000 ha šuma)², trenutno u BiH nema certificiranih privatnih šuma po FSC ili PEFC shemi. BiH je jedina zemlja u regionu koja ima usvojene nacionalne FSC (usvojeni 2019. godine) i PEFC (usvojeni 2021. godine) standarde, a iako ima jednu petinu privatnih šuma, trenutno nema certificiranih privatnih šuma. Razlozi za to su brojni, ali se prije svega ogledaju u:

- velikom broju privatnih šumoposjednika (preko 500.000 privatnih šumoposjednika u BiH) od kojih većina nije organizirana u udruženja privatnih šumoposjednika
- maloj površini i usitnjenosti privatnog šumoposjeda
- nedostatku finansijskih sredstava
- nedostatku savjetodavne pomoći
- nedostatku informacija o procesu certificiranja.

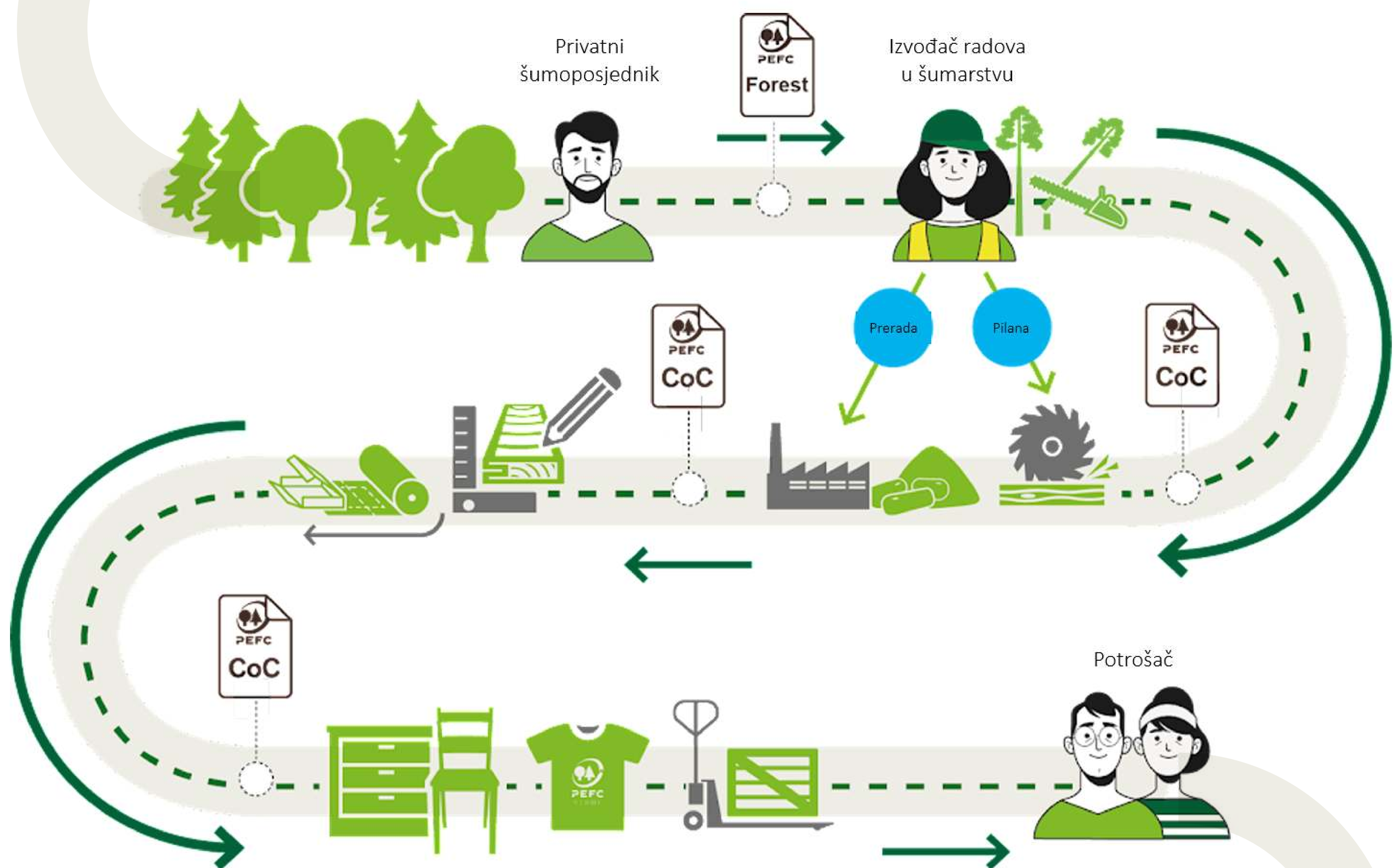
² <https://fsc.org/en>

3. PEFC certificiranje i standardi

PEFC je međunarodna neprofitna i nevladina organizacija posvećena promoviranju održivog gospodarenja šumama. Osnovana je 1999. godine od strane obiteljskih udruga privatnih šumoposjednika. Kroz certificiranje šuma se osigurava da drvo, proizvodi od drveta, papir i srodni proizvodi potječu iz šuma kojima se gospodari na održivi način u skladu sa s ekološkim, društvenim i ekonomskim zahtjevima i međunarodno usvojenim standardima.

Bitne činjenice u vezi sa PEFC shemom certificiranja su da:

- je trenutno preko 286 miliona ha šuma u svijetu certificirano po PEFC shemi certificiranja
- više od 20.000 preduzeća i organizacija posjeduje PEFC CoC (certifikat o lancu sljedljivosti) certifikat
- PEFC shema trenutno ima 56 nacionalnih članova sa 44 odobrena nacionalna ili regionalna PEFC standarda³.

Fotografija 1. Lanac sljedljivosti⁴

Privatni šumoposjednici u BiH su prepoznali potrebu za certificiranjem privatnih šuma i preko udruženja privatnih šumovlasnika "NAŠA ŠUMA" pokrenuli niz aktivnosti koje su 01.06.2021. godine rezultirale usvajanjem nacionalnih PEFC standarda za održivo gospodarenje šumama u BiH.

⁴ <https://pefcnordic.org/about-us/>

Certificiranje šuma je dobrovoljni instrument šumarske politike za promoviranje održivog gospodarenja šumama i implementira se kroz dva odvojena, ali povezana procesa:

- certificiranje održivog gospodarenja šumama i
- certificiranje lanca sljedljivosti.

Grupna certifikacija omogućava vlasnicima malih šumskih posjeda da se organiziraju, udružuju svoje resurse i rade kao tim kako bi certificirali privatne šume. Ovo čini PEFC certifikat pristupačnim i praktičnim za privatne šumoposjednike.

Fotografija 2. Proces PEFC certificiranja

Certificiranje predstavlja proces potvrđivanja da pojedinci ili preduzeća koje žele dobiti PEFC certifikat za održivo gospodarenje šumama ili lanac sljedljivosti zadovoljavaju stroge zahtjeve standarda. Kako bi se osigurala objektivnost i nepristrasnost certificiranja, PEFC ne provodi sam postupak, već se isti provjerava od strane neovisnih akreditiranih tijela za certificiranje.

Nakon što šumoposjednik ili preduzeće uvjere tijelo za certificiranje da zadovoljavaju zahtjeve standarda, kontaktiraju ih radi procjene kako bi potvrdili svoje prakse. Auditor tijekom procesa procjenjuje usklađenost praksi na terenu ili u preduzeću sa zahtjevima standarda, koristeći alate poput terenskih posjeta i konzultacija sa zainteresiranim stranama.

U slučaju utvrđene usklađenosti, tijelo za certificiranje izdaje certifikat koji važi pet godina. Redovite godišnje revizije certifikata osiguravaju proaktivno održavanje usklađenosti sa zahtjevima standarda, dok vlasnici certifikata nakon pet godina moraju proći ponovni postupak certificiranja. Stjecanje prava na korištenje oznake "PEFC certificirane" i samog PEFC logotipa moguće je samo ako aktivnosti gospodarenja konstantno ispunjavaju zahtjeve standarda.

Kako bi osiguralo vjerodostojnost i kompetentnost svog rada, tijelo za certificiranje mora biti akreditirano od strane nacionalnih tijela za akreditaciju. Kroz proces akreditacije, PEFC ima garanciju da su tijela za certificiranje neovisna, nepristrasna te da prate postupke certificiranja uz zapošljavanje iskusnih auditora⁵.

⁵ <https://www.pefc.org/>

4. Rezultati istraživanja
upoznatosti privatnih
šumoposjednika sa
PEFC standardima/
certificiranjem u BiH

Istraživanje o upoznatosti privatnih šumoposjednika sa PEFC standardima/certificiranjem u BiH je bilo fokusirano na članove postojećih asocijacija privatnih šumoposjednika koji **aktivno učestvuju u radu asocijacija**, ali također **aktivno gospodare svojim šumoposjedom**.

Istraživanje je provedeno u periodu august-oktobar 2023. godine, na području 56 općina u BiH. Osnovni podaci:

210

upitnika prikupljeno

81,9%

ispitanika je muškog pola

51 godina

je prosječna starost ispitanika

46,2%

ispitanika ima fakultetsko obrazovanje

37,1%

ispitanika istraživanja živi u mjestima od 5.000 do 20.000 stanovnika

47,1%

ispitanika ima vlasništvo nad šumom 1/1

18,7 km

je prosječna udaljenost od šumskog posjeda

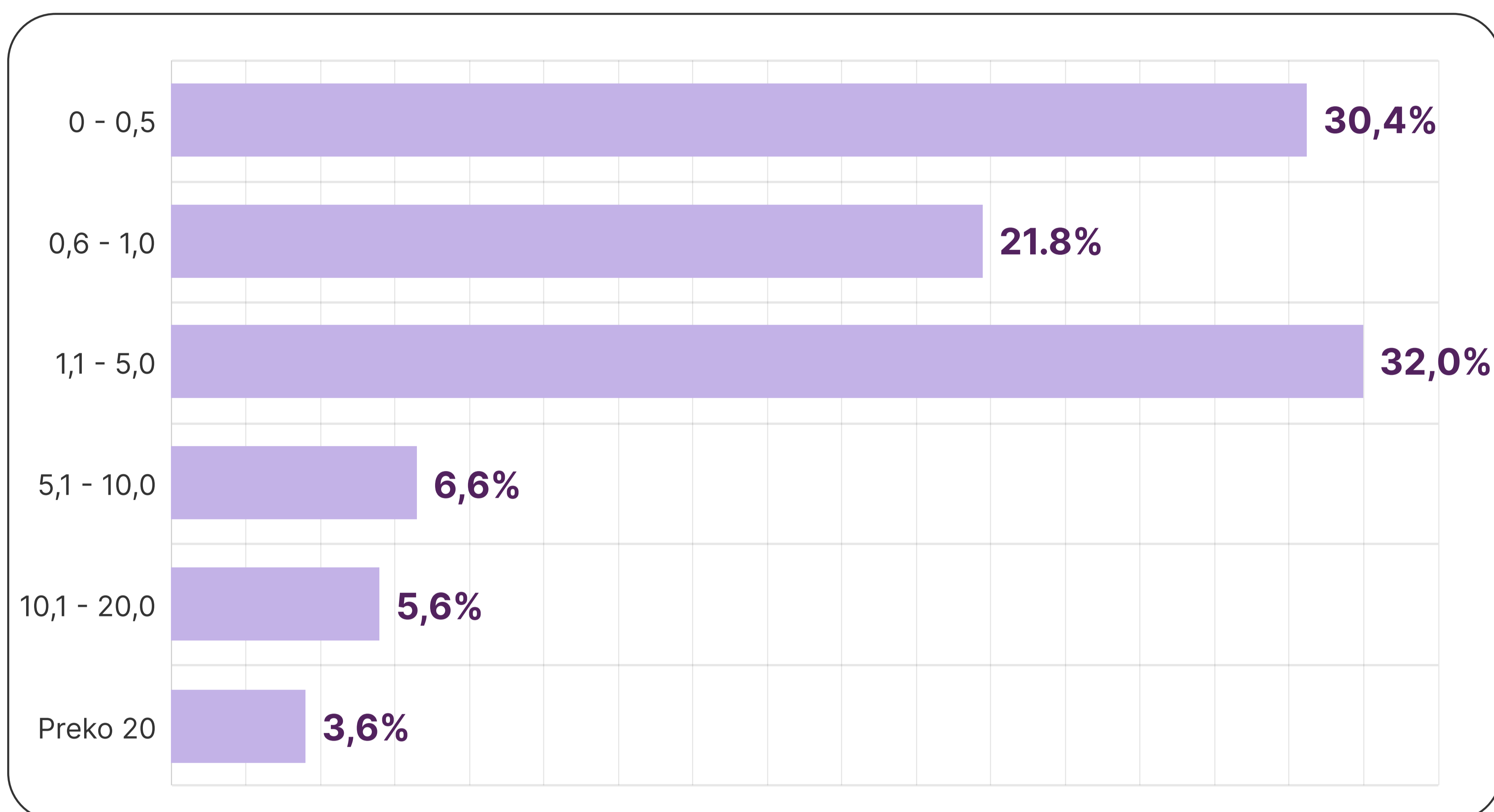

81,7%

ispitanika je naslijedilo šumu

4.1 Veličina privatnog šumoposjeda

Preko 84% ispitanika iskazuje da je veličina njihovog posjeda do 5 ha, i to do 0,5 ha (30,4%), od 0,6 do 1 ha (21,8%) te od 1,1 do 5 ha (32%).

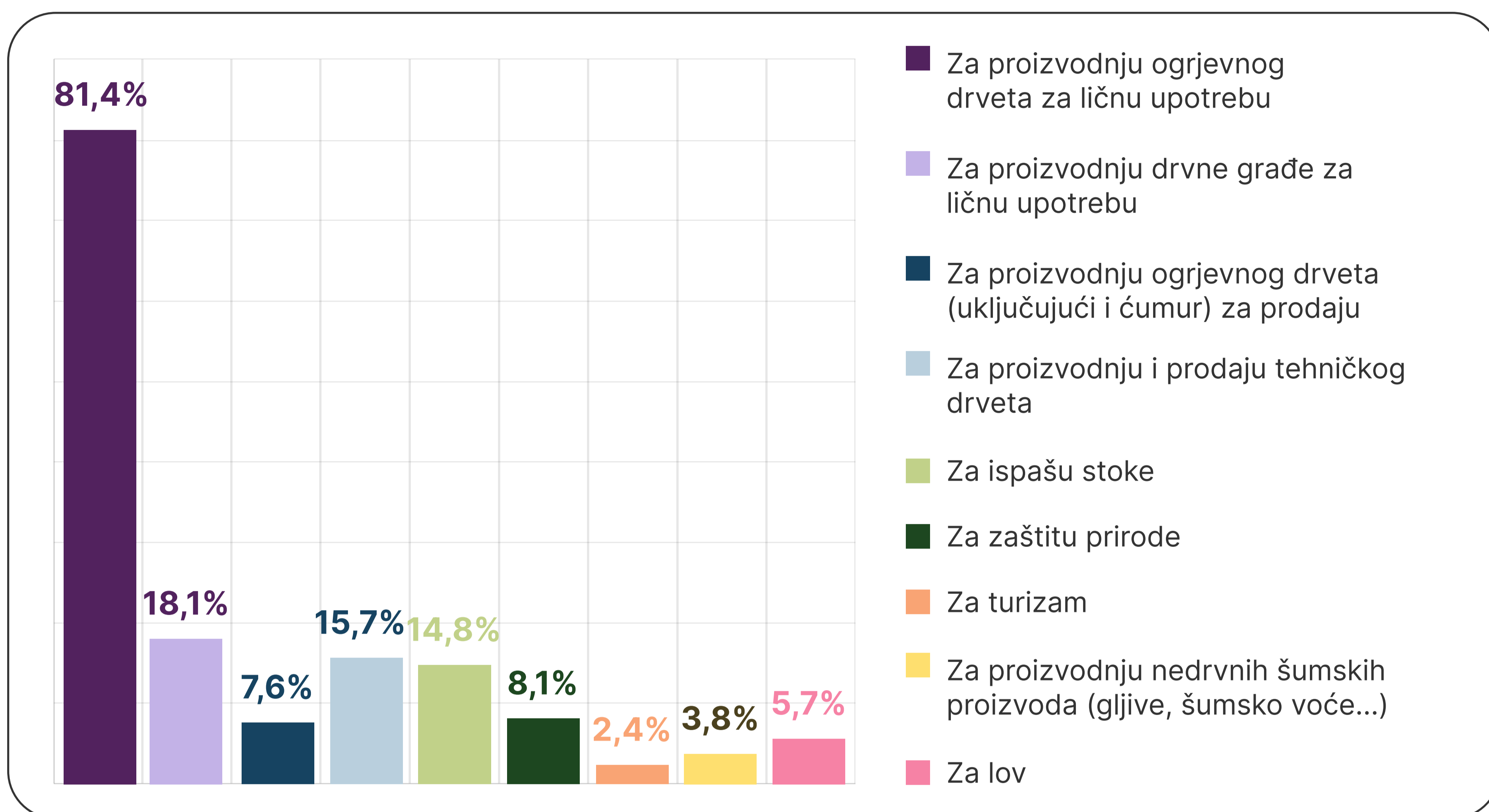

Grafikon 1. Kategorije veličina privatnog šumoposjeda

4.2 Ocjena trenutnog stanja šumoposjeda, način korištenja i planovi za budućnost

Preko 80% ispitanika svoju šumu koristi za proizvodnju ogrjevnog drveta za ličnu upotrebu. Ovo je dominantni način korištenja šuma u privatnom vlasništvu koji su potvrdila i prethodna istraživanja, a uvjetovan je stanjem šuma, ali i strukturnim sastavom gdje dominiraju šume niskog oblika (izdanačke šume).

Analiziranjem ostalih načina korištenja, moguće je konstatovati da se uglavnom pojavljuju oblici korištenja šume za vlastitu upotrebu (ogrjevno i tehničko drvo, ispaša stoke, lov i slično). Mali procenat ispitanika koristi svoju šumu za prodaju ogrjevnog drveta (7,6%) ili tehničkog drveta (15,7%).

Grafikon 2. Način korištenja privatnih šuma

36,2%

ispitanika smatra da su njihovi šumoposjedi u dobrom i vrlo dobrom stanju sa redovnim mjerama korištenja

79,4%

ispitanika planira ostaviti svoj šumoposjed djeci

4.3 Upoznatost sa konceptom i procesom certificiranja i primjenom PEFC standarda

45,3%

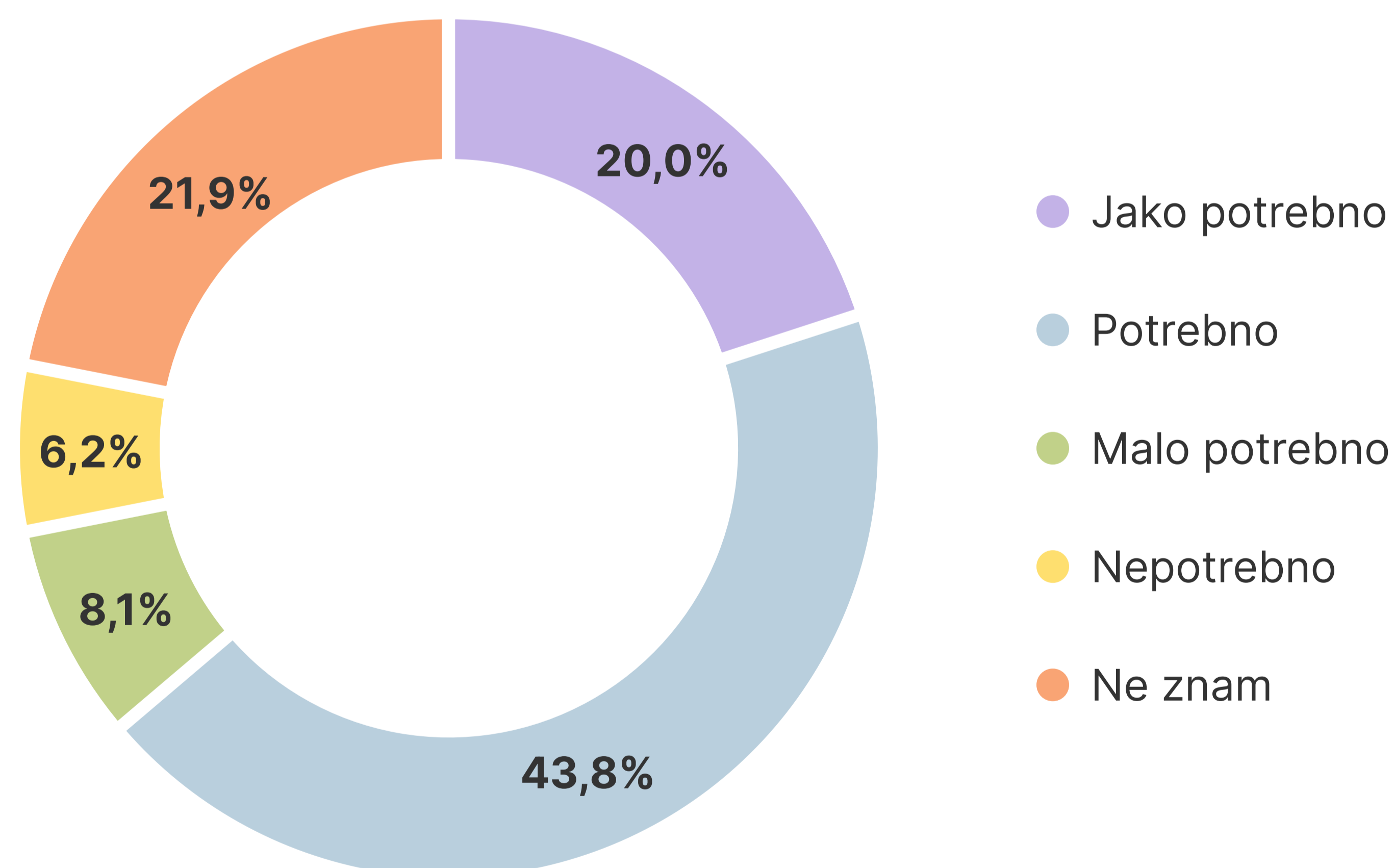
ispitanika nema dovoljno informacija o procesu certificiranja

39,5%

ispitanika ima djelomične informacije o procesu certificiranja

15,2%

ispitanika je potpuno upoznato sa procesom certificiranja

Grafikon 3. Neophodnost procesa certificiranja za unapređenje stanja privatnih šuma

Većina ispitanika prepoznaje potencijal procesa certificiranja za unapređenje stanja šumskih resursa u privatnom vlasništvu i smatra da je ovaj proces jako potreban (20,0%) odnosno potreban (43,8%).

 52,9%

ispitanika nema informacije o PEFC sistemu certificiranja privatnih šuma

 47,1%

ispitanika ima informacije o PEFC sistemu certificiranja

Izvori informacija o PEFC sistemu certificiranja gospodarenja šumskim resursima

20%

ispitanika je dobilo informacije na Internetu

24,3%

ispitanika je dobilo informacije od udruženja privatnih šumoposjednika

11,4%

ispitanika je dobilo informacije od javnih preduzeća šumarstva

4.4 Kako ispitanici vide proces certificiranja privatnih šuma?

 20% ispitanika prepoznaje potencijal procesa certificiranja za unapređenje stanja šumskih resursa u privatnom vlasništvu i smatra da je ovaj proces jako potreban.

.....

 43,8% ispitanika smatra da je proces certificiranja potreban za unapređenje gospodarenja privatnim šumama.

.....

 14,3% ispitanika ne pridaje veliki značaj ovom procesu u kontekstu unapređenja stanja privatnih šuma.

.....

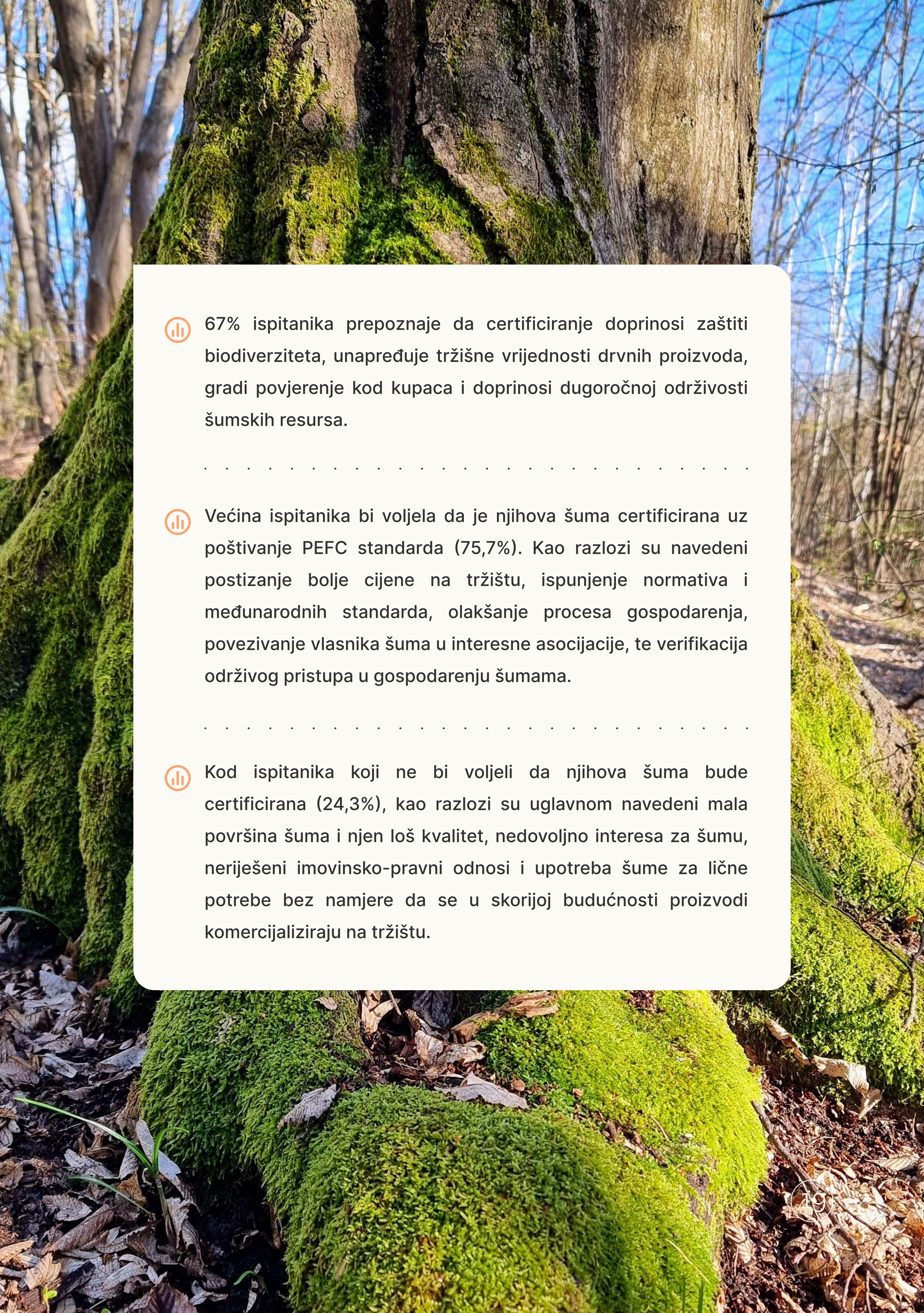
 21,9% ispitanika nema informacije o procesu certificiranja da bi mogli donijeti konačni sud o njegovom potencijalu za unapređenje stanja privatnih šuma.

.....

 49% ispitanika prepoznaje potencijal PEFC certificiranja privatnih šuma, dok 80% ispitanika ističe potrebu šumoposjednika za dodatnim informacijama i operativnom podrškom u procesu certificiranja.

.....

 69% ispitanika podržava sufinansiranje ili čak finansiranje javnim sredstvima certificiranja privatnih šuma.

67% ispitanika prepoznaje da certificiranje doprinosi zaštiti biodiverziteta, unapređuje tržišne vrijednosti drvnih proizvoda, gradi povjerenje kod kupaca i doprinosi dugoročnoj održivosti šumskih resursa.

.....

Većina ispitanika bi voljela da je njihova šuma certificirana uz poštivanje PEFC standarda (75,7%). Kao razlozi su navedeni postizanje bolje cijene na tržištu, ispunjenje normativa i međunarodnih standarda, olakšanje procesa gospodarenja, povezivanje vlasnika šuma u interesne asocijacije, te verifikacija održivog pristupa u gospodarenju šumama.

.....

Kod ispitanika koji ne bi voljeli da njihova šuma bude certificirana (24,3%), kao razlozi su uglavnom navedeni mala površina šuma i njen loš kvalitet, nedovoljno interesa za šumu, neriješeni imovinsko-pravni odnosi i upotreba šume za lične potrebe bez namjere da se u skorijoj budućnosti proizvodi komercijaliziraju na tržištu.

4.5 Prepoznavanje oznake certificiranog proizvoda

Većina ispitanika (55,2%) ne posjeduje dovoljno informacija da bi bila u stanju prepoznati oznaku na certificiranim proizvodima od drveta.

PEFCTM
PEFC/39-32-20002

Promoting
Sustainable Forest
Management

www.pefc.org

Fotografija 3. PEFC logo

Kao razlozi su navedeni: da ispitanici nisu bili u prilici da koriste certificirane proizvode i da nisu imali dovoljno informacija na osnovu kojih bi jasno razlikovali certificirane u odnosu na necertificirane proizvode od drveta.

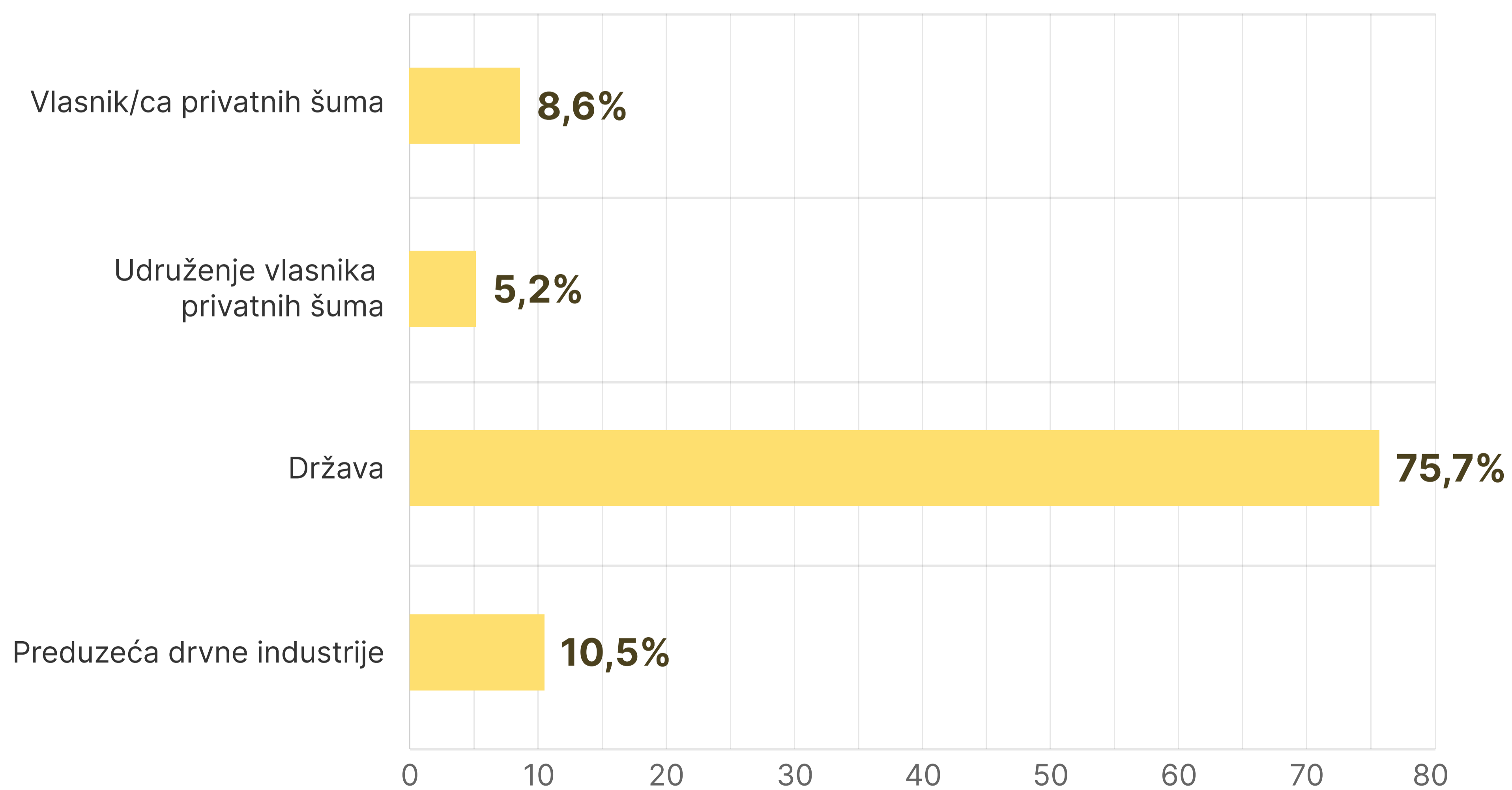
4.6 Troškovi certificiranja

Većina ispitanika smatra da bi troškovi certificiranja privatnih šuma trebali da budu finansirani iz javnih sredstava, odnosno uz državnu podršku (75,7%).

Jedan procent ispitanika smatra da bi se u proces certificiranja privatnih šuma trebalo uključiti i preduzeća drvne industrije (10,5%).

Grafikon 4. Finansiranje certificiranja privatnih šuma

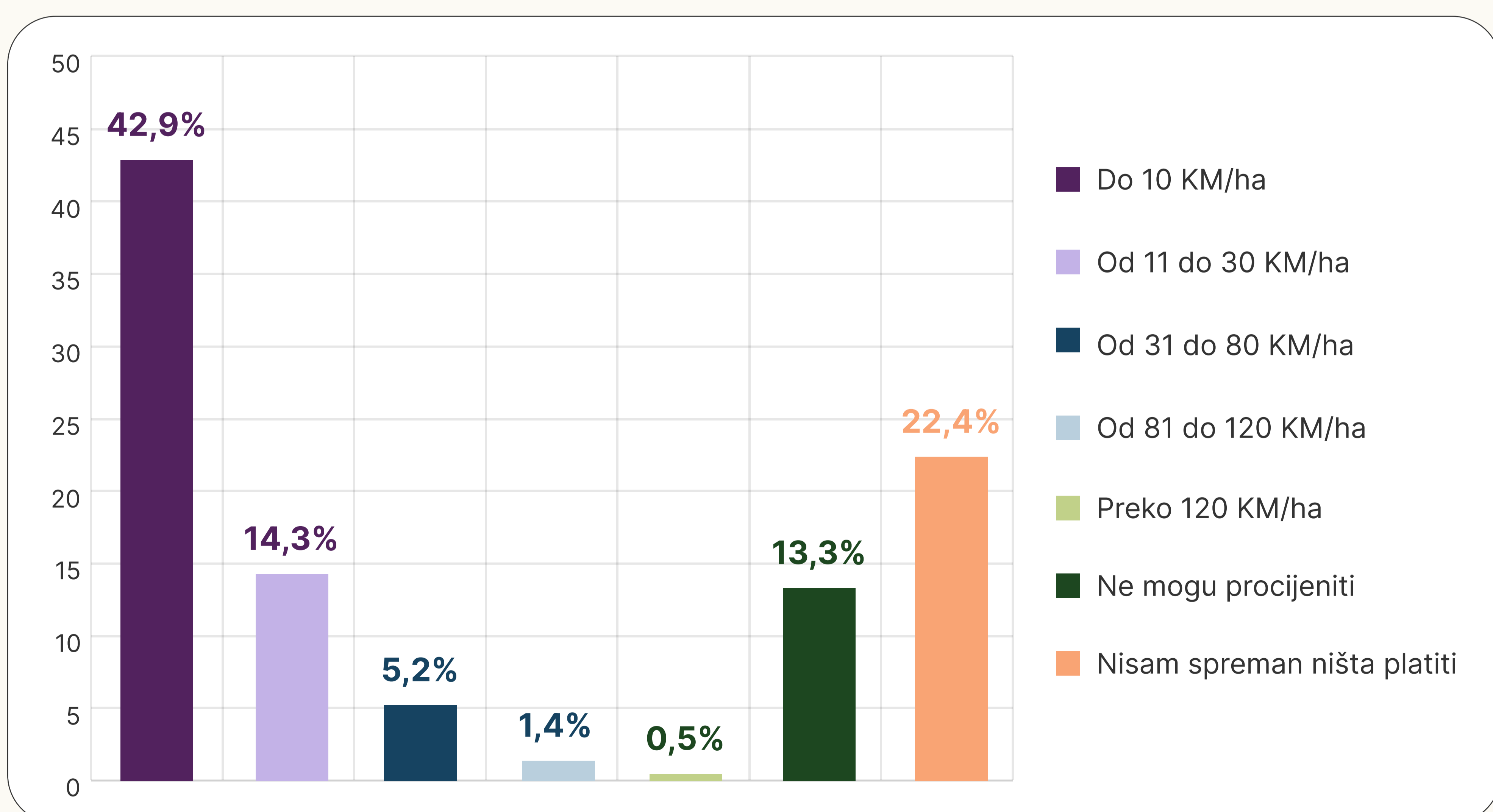
4.7 Spremnost za plaćanje PEFC certificiranja šuma u privatnom vlasništvu

48,3% ispitanika je spremno da samostalno finansira certificiranje. Većina ispitanika navodi da su spremni da sufinansiraju dio troškova ukoliko bi se pojavila podrška nekog eksternog faktora poput države ili neke organizacije.

Ispitanici koji nisu spremni da finansijski podrže proces certificiranja (51,7%) navode razloge povezane sa veličinom i stanjem posjeda, nedostatak raspoloživih finansija, kao i nezainteresiranost za proces gospodarenja

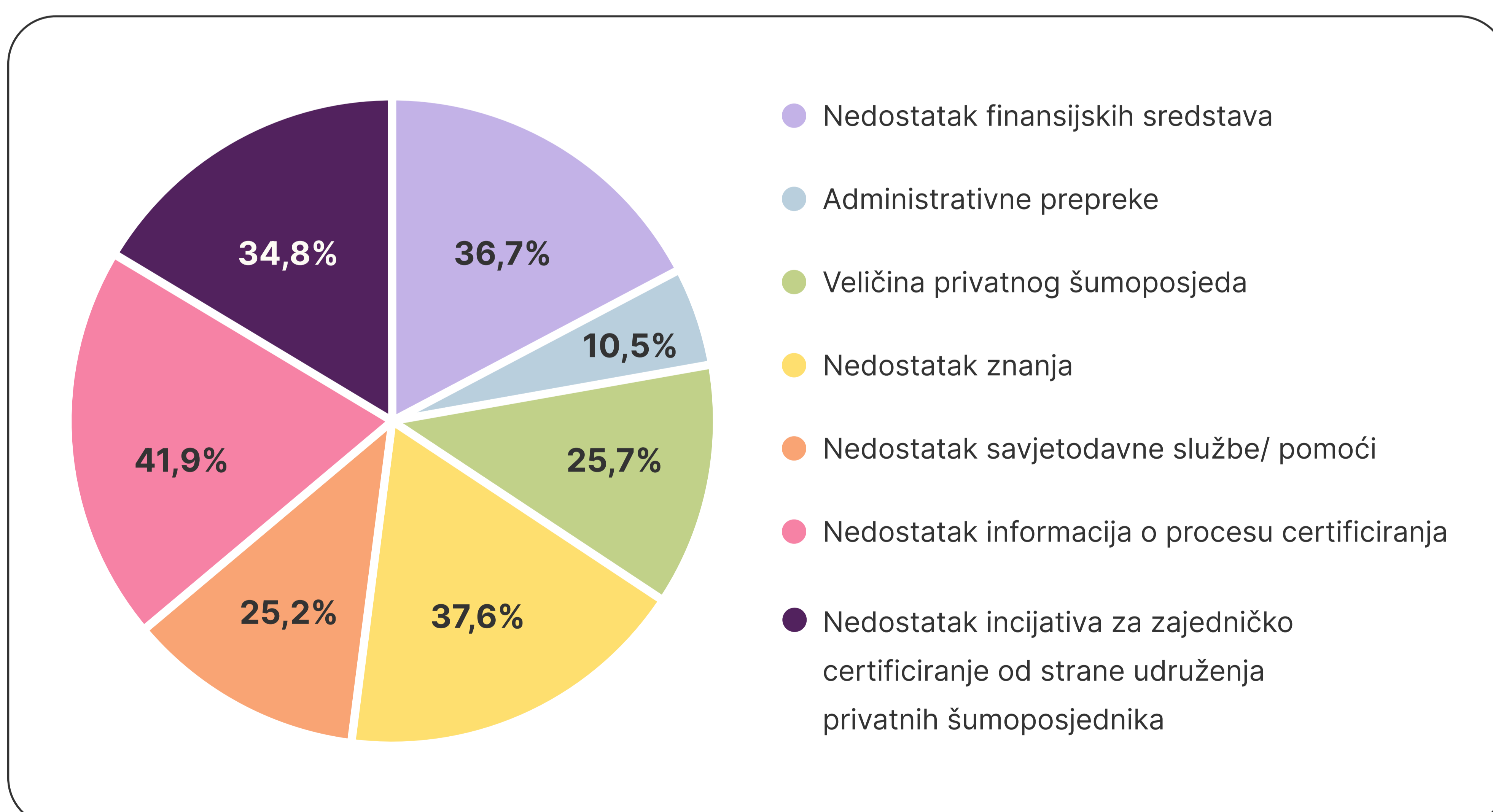
Grafikon 5. Spremnost za plaćanje za PEFC certificiranja šuma u privatnom vlasništvu

4.8 Prepreke i planovi za certificiranje privatnih šuma

Kao prepreke za provođenje procesa certificiranja ispitanici označavaju više razloga:

- nedostatak informacija o procesu certificiranja (41,9%)
- nedostatak znanja (37,6%) i finansijskih sredstava (36,7%)
- nedostatak zajedničkih inicijativa za certificiranje od strane udruženja privatnih šumoposjednika.

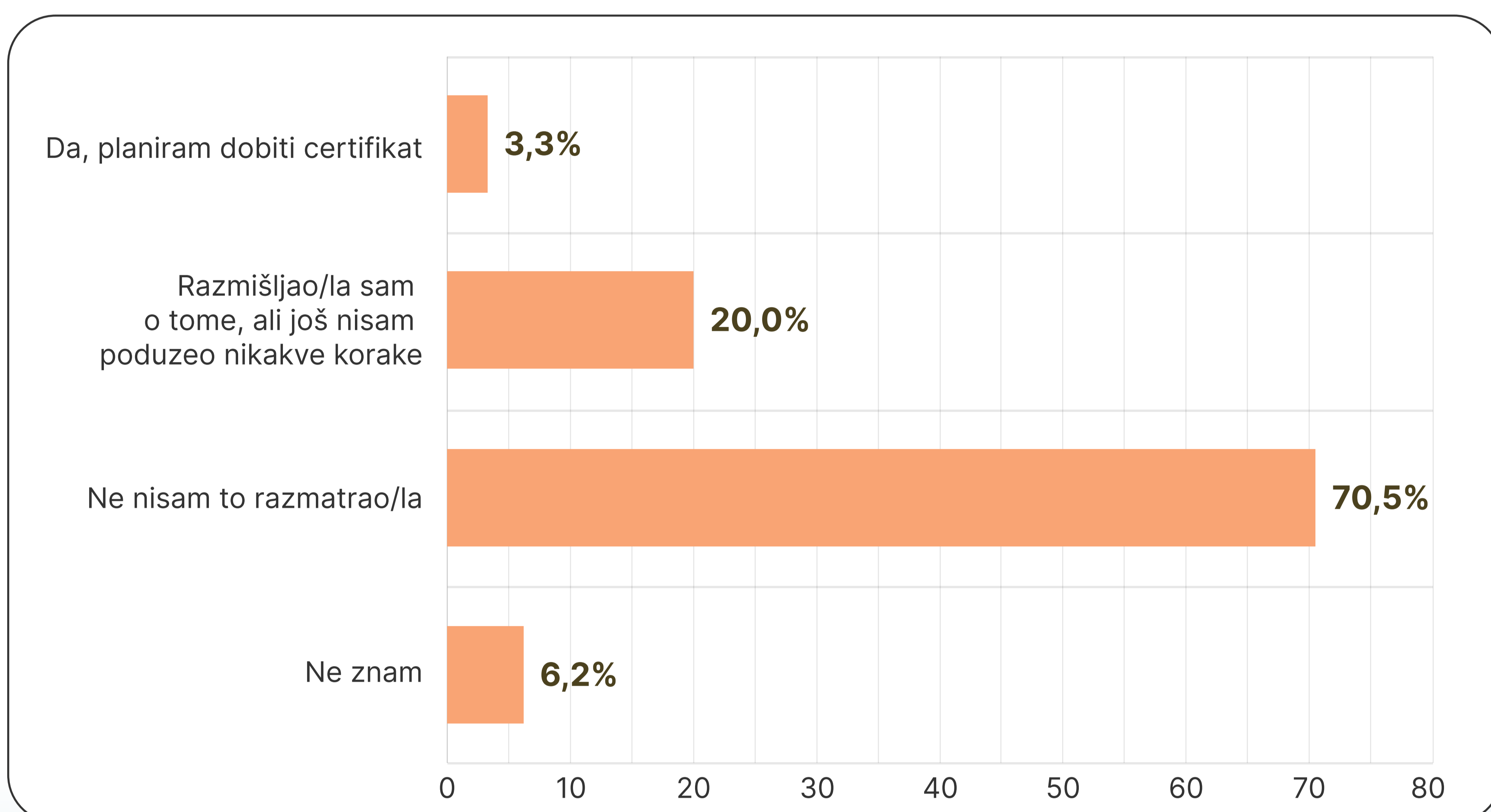
Također su navedeni i nedostatak savjetodavne službe (25,2%), veličina posjeda (25,7%) i administrativne prepreke (10,5%)

Grafikon 6. Prepreke za certificiranje šuma u privatnom vlasništvu

Većina ispitanika nije do sada primila podršku države ili relevantnih institucija u svrhu podrške procesu PEFC certificiranja privatnih šuma (89,0%). Ispitanici koji su primili pomoć u prethodnom periodu su uglavnom dobijali konsultativnu pomoć kroz rad u asocijacijama privatnih šuma, edukaciju, sadnice, kao i izvjesna novčana i materijalna sredstva za gospodarenje šumama.

Većina ispitanika nije razmatrala opciju certificiranja šuma u njihovom vlasništvu (70,5%), dok je 20% ispitanika razmišljalo o ovoj opciji, ali nisu poduzimali konkretne poteze.

Grafikon 7. Planovi za certificiranje šuma u privatnom vlasništvu

5. Preporuke za unapređenje stanja privatnog šumoposjeda i certificiranje privatnih šuma u BiH

- ✓ Promovirati koristi PEFC standarda/certificiranja pomoću različitih alata i kroz različite kanale komunikacije
- ✓ Informirati ključne zainteresirane strane, a posebno ciljnu grupu privatnih šumoposjednika o mogućnostima i prednostima PEFC certifikacije
- ✓ Uspostaviti i ažurirati baze privatnih šumoposjednika sa njihovim kontakt informacijama
- ✓ Uspostaviti informacijski sistem u sektoru privatnih šuma
- ✓ Zagovarati povećanje finansijske i tehničke podrške za primjenu PEFC standarda/certificiranja privatnih šuma kod donosioca odluka
- ✓ Osigurati finansijska sredstva za provođenje certificiranja privatnih šuma u BiH

- ✓ Uključiti sve relevantne institucije i organizacije u rješavanje imovinsko-pravnih odnosa
- ✓ Lobirati za usvajanje/ažuriranje Zakona o šumama u FBiH i RS sa amandmanima u cilju smanjivanja troškova i administrativnih zahtjeva u gospodarenju privatnim šuma
- ✓ Jačati kapacitete udruženja privatnih šumoposjednika
- ✓ Podizati svijest o značaju privatnih šuma i certificiranja među interesnim grupama uključujući i javna preduzeća šumarstva i javnu šumarsku administraciju
- ✓ Unaprijediti planiranje gospodarenja privatnim šumama
- ✓ Unaprijediti institucionalne kapacitete (prije svega u resornim ministarstvima) za gospodarenje privatnim šumama
- ✓ Uključiti sve zainteresirane strane (administrativnog, privatnog i poslovnog sektora) u proces donošenja odluka
- ✓ Potencirati potrebu održivog gospodarenja privatnim šumama u strateškim dokumentima sektora šumarstva i povezanih sektora
- ✓ Obezbjediti veću transparentnost u procesima donošenja odluka u vezi sa privatnim šumama
- ✓ Insistirati na borbi sa svim vrstama ilegalnih aktivnosti u vezi sa privatnim šumama.

Udruženje privatnih šumovlasnika „NAŠA ŠUMA“

Čelinac Vidovdanska bb,
78 240 Čelinac

www.nasasuma.com

**Asocijacija
privatnih
šumoposjednika
Srednjobosanskog
kantona**

Asocijacija privatnih šumoposjednika Srednjobosanskog kantona

Alekse Šantića bb,
72 260 Busovača

www.aps-sbk.ba

Inicijativa za šumarstvo i okoliš - FEA

Podgaj br. 8,
71 000 Sarajevo

www.feasee.org

Inicijativa za kvalitet i održivi razvoj - IKOR

Slatinska 14a,
78 000 Banja Luka

www.ikor.ba

PEFC Bosna i Hercegovina

Certificiranje šuma po PEFC standardu

www.pefc.ba

Ova brošura je izrađena uz podršku projekta „Misli o prirodi!“ koji implementira Centar za promociju civilnog društva, a finansijski podržava Švedska. Sadržaj brošure je isključiva odgovornost Udruženja privatnih vlasnika šuma „NAŠA ŠUMA“ Čelinac, Asocijacije privatnih šumoposjednika Srednjobosanskog kantona, Inicijative za šumarstvo i okoliš - FEA i Inicijative za kvalitet i održivi razvoj - IKOR i ne odražava nužno stavove Centra za promociju civilnog društva i Švedske.

Centar za promociju civilnog društva

